

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

16
1922

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ÉDITIONS
BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Σίμου Μενάρδου

25 Ἰουλίου 1922

Φίλε κ. συνάδελφε,

Τὰ ἐν τῷ 15^ῳ τόμῳ τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος (1922 σ. 34—54) ἐκδοθέντα ἰαμβικά ποιήματα πάντα σχεδὸν εἶναι ἄξια προσοχῆς. Ἀλλά τινῶν τὸ ἀντίγραφον—ἴσως τὸ τοῦ βιβλιογράφου—εἶναι τόσο σφαλῆρον, ὥστε ἔχουσιν ἀνάγκην διορθώσεων, ὅπως κατανοηθῶσιν.

Οὕτω π. χ. ἐν σελ. 40 19 ἀντί

ὡς μέχρη δεσμῶν ἢ βροντῆ τῶν ἐσχάτων

γραπτέον ἔΓερων.

Ἐν σελ. 41 ὁ 2^{ος} στίχος παραγγέλλει

μὴ πρὸς χάριν δίκαιζε, μὴ κλέπτῃν ΛΥσηΣ

ἦτοι ἀπολύσης, διότι τὸ δῶσθι οὐδὲν λέγει.

Τὸ εἰς τὴν βασίλισσαν Εὐδοκίαν ἐπιτόμβιον διδάσκει πῶς πρέπει νὰ κατασκευασθῇ διαφανῆς ὁ τύμβος αὐτῆς,

ὡς ἂν Ῥωμανὸς ὁ γλυκὺς

οὐχὶ συνανέστης ἀλλὰ συνἘΓνέτης

ἔχοι παρηγόρημα τὴν θεωρίαν.

Ἐν σελ. 42, 9 στίχος ἀναγνωστέος·

ὄστα πρὸς ὄστα νεῦρα πρὸς νεῦρα θέσει

(οὐχὶ θέσεις)—ἢ σάλπιγγε τῆς ἀναστάσεως δηλαδή.

Οἱ δὲ δύο τελευταῖοι στίχοι (12, 17) ἀναγνωστέοι:

καὶ γὰρ προπέμπων τὴν ἀνάπνοήν τέως,

οὐκ οἶδας εἰ σπάσειας εἰσπνοὴν ἔει.

(οὐχὶ εἰς πνοήν). Ἡ φράσις Ἀριστοτελική· πρὸς περὶ ἀναπνοῆς 5 σ. 473 α 2 «πολλὰς τὸ πνεῦμα συμβαίνει σπᾶν». Ὅθεν καὶ ὁ Σέξπιος ὁ

Ἐμπειρικὸς πρὸς λογικοὺς Α', 129) «Τούτων εἴ τὸν θεῖον λόγον . . . δι' ἀναπνοῆς σπᾶσαντες».

Ἐν σελ. 43 ὁ μὲν 11 στίχος ἀναγνώστῃος

εἰς ἸΥΣιν, εἰς κιάθαρσιν ἀγνοημάτων
ἦτοι ἀμαρτιῶν, — οὐχὶ ῥῖψιν.

ὁ δὲ 14 λέγει πόθω

τῆς σῆς Α ΠαστραπταύσΗΣ αἴγλην εἰκόνας
οὐχὶ ἀστράπτουσαν, ἄπερ ἀσύντακτον καὶ ἄμετρον.

Ἐν σελ. 44, 13 ἡ γρᾶια πυλωρός τοῦ πατρικίου ἀποκρίνεται εἰς
τὴν περὶ τῶν γονέων τῆς ἐρώτησιν

Μήτηρ Ἐρινύς, ΤΟΥ Δ' Ἀλάστορος σπόρος,
οὐχὶ πᾶς.

Ἐν σελ. 45, 15 χρειάζεται στιγμὴ

στρατηγέτην | καὶ κηροπώλην. Ἐν βλέψαι μόνον θέλω κλ.

καὶ ἐν σελ. 47, μετὰ τὸ τέλος τοῦ 2 στίχου.

Ἐν σελ. 49 τὸ ἀπὸ στίχου 13 ἀκέφαλον ποίημα περιγράφει εἰκόνα,
παριστῶσαν Ἀναστασιν. Καὶ ὁ μὲν α' (13) στ. συμπληρωτέος ἴσως

εἰς γῆν τραπεῖσαν τὴν ΔΕ νεκρὰν οὐσίαν

ὁ δὲ 18 στίχος κακῶς φέρει φθορᾶς. Τὸ

ἀνθ' ὧν φθορὰ γένοιτο τῶν παθῶν ἄνω

θά σημαίνη λύσις, ἄφσεις τῶν ἀμαρτημάτων.

Τὸ ἐπόμενον ποίημα περιγράφει Ἀποκαθήλωσιν.

Ἐν σελ. 50 οἱ εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ στίχοι οἱ περιγράφον-
τες εἰκόνα ἀποτελοῦσι δύο ποιήματα, ὧν τὸ α' λήγει εἰς τὸν 18 στ.
τὸν φέροντα δύο τελείας καὶ παύλαν.

Τὸ δε πρὸς τὴν ὑψηλὴν τοιχογραφίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου τετράστιχον
τοῦ Θεοφάνους γραπτέον

Πρὸς ὕψος ἔρθης, ὡς μετόροις φουσιν,
ὡς ἄν, Μιχαήλ, καὶ δι' αὐτῆς εἰκόνας
ἐχθροὺς καταρράξει ΑΣ εἰς Ἄδου βάθος,
ὕψων με τὸν σὸν οἰκέτην Θεοφάνην

Τὸ ὡς ἄν σημαίνει: ἵνα, κατα τὴν τότε συχνοτάτην χρῆσιν. Πρὸς

άνωτ. 41,15 καὶ 57,7 καὶ Χριστοφόρου Μυτιληναίου ἔκδ. Kurz 90,5.

Οἱ τελευταῖοι τρεῖς στίχοι ἐγράφησαν ὡς ἐκ τοῦ Μιχαήλ ἦτοι ὡς ἀπὸντισι; τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὡς καὶ οἱ ἐν σελ. 52 δύο στίχοι 21—2 «Θλιθεῖτε πιστοὶ κτλ.»

Ἐν σελ. 51 τὸ β' τετράστιχον ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς εἰκόνας μάρτυρας

Οὗτοι σὺς ἔσσι κληῖρος,
καὶ εὐχεται

θεοφάνησαν ἐχθροῦς προβολαῖς θεοφάνου;
ὅπερ ἀναγνωστῆν προσβληθεῖς, ἦτοι τοὺς προσβάλλοντας τὸν θεοφάνην δαίμονας.

Τοῦ ἐπομένου τετράστιχου ὁ μὲν 6' (10) στίχος θέλει ἐρωτηματικῶν «ποῦ θεός χριστωνόμων;», ὁ δὲ 8' (12) χρήζει διορθώσεως. Ἀντὶ σοῦ νόα; ὅπερ ἄσκοπον περὶ Χριστοῦ, γραπτῶν τῶν νόα; ἦτοι τοὺς ἑαυτοῦ νόα; ὁ θεοφάνης (πρὸλ. σ. 40), 2 «οἱ βλέπουσιν ἐνθειστάτους νόα;» φέρει ἢ β:δλγς).

Ὁ 51,17 στίχος ἀντὶ

ἔχεις φίλαγγας ἀσθενεῖς τῶν ἀγγέλων

ἀναγνωστῆς Εὐσθενεῖς. (Πρὸλ. Χριστοφόρου Μυτιληναίου 27, 41).

Ἐν σελ. 52, 13 τὸ χάσμα συμπληρωτέον (κατὰ τὸ ἐν σελ. 50,13)

σύ, Γαβριήλ, δὲ καὶ στρατὸν τῶν μαρτύρων
ἔχων [φάνηθ:] σύμμαχος θεοφάνει.

Τὰ εἰς τὸν κύρ Ἰωσήφ ἐπιτόμβια εἶναι δύο, ὧν τὸ 6', ἀποτεινόμενον πρὸς τὸν Χ. ρωνα, εἶναι δίστιχον, ἔπειτα δὲ (ἀπὸ τοῦ 5 στίχου) ἔχομεν ἄλλο ἐπιτόμβιον

Βίρδα μεγίστου τῶν σχολῶν δομεστίκου
τετράστιχον, ἐξαίρον τὴν θλίψιν τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ

Ὁ τόμβος εὐτος τῶν στρατευμάτων τάφος,
ἢ τοῦ μεγίστου τῶν σχολῶν δομεστίκου; κτλ.

Καὶ τοῦ εἰς τὸν Κατακαλῶν ποιήματος ὁ 20 στίχος θέλει ἐρωτηματικόν,

Σὺ δ' ὦ Χάρων ἀπληστε, κέρδος ἦν τί σοι
τάτε προσελθεῖν καὶ λαθεῖν ἀριστέα;

Ὁ δὲ ἄμετρος 25

αὐτάς δικαιοσύνην εὐμενῶ ἴδε

ἀναγνωστέος

αὐτὸς δίκαιον τοῦτον εὐμενῶς ἴδε

Καὶ ὁ 29 εἶναι ἄμετρος καὶ ἀδιανόητος.

27

δὲς ἀνταμοιβὴν μυριόβλαστον χύριν

καὶ ρεῦσαν αἷμα λύτρον αὐτῆς πταισμάτων

εἰς σύναπτον τάξις ἔνθα μαρτύρων

πιθανῶς δὲ γραπτέος

ΔΞΑΙ ΚΑΙ ΤΑΞΟΝ [αὐτὸν δηλ.] τάξις ἔνθα μαρτύρων.

Οἱ δὲ τρεῖς τελευταῖοι στίχοι (σελ. 54, 9 11) δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ ποίημα.

Καὶ οἱ ἄλλοι 6 (ἄπὸ 12-17) μέχρι τῶν δύο στιγμῶν ἀποτελοῦσιν ἕτερον ἐπιτόμβιον τοῦ Κατακαλῶν.

Οἱ λοιποὶ 11 (ἄπὸ 18 μέχρι 28) εἶναι ἄλλο ποίημα, δοκίμιον ἀξιοπύτου ποιητοῦ, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῷ ἐπομένῳ (1) 19 ἰηρσί.

Ὁ δ' ἐν σελ. 53, 1 στ. ἀντὶ τὸν νοῦν ἔχων σύνδρομον ἀναγνωστέος σύνδρομον, καὶ ὁ 21 ἀντὶ

καταφλυαρῶν ὡς μάτην τῶν πλησίον

διορθωτέος, Εἰς μάτην.

Τὸ ἐν σελ. 57 πεντάστιχον ποίημα τοῦ Θεοδώρου πρὸς τὸν ἄνομον μάρτυρα λέγει

Καὶ κλήσις ὄντως, ὦ Θεόδωρε, μόνη

ἡ σὴ, βοηθεῖν οἶδεν ἐν περιστάσει.

Ὁμωνύμφω δὲ καὶ πόθῳ γράψα, τί σε

ὑπερβλύσεις, μάρτυς, ἡ σὴ χρηστότης,

ὡς ἂν φανῆ σε ζῶντα πλοῦτον ἐν βίῳ.

Ἄλλὰ τὸ φανῆ γραπτέον φωνῆ σΕ (ὁ Θεόδωρος), ἦτοι, ἵνα σε κληθῆ.

Τὸ ἐν σελ. 57 «εἰς τὸν αὐτὸν» γραπτέον εἰς τὴν αὐτὴν ἦτοι εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰώβ, καὶ τὸ ἄμετρον

τριπλοκῆς δ' ἔμοι στέφανον ἢ πλιγγὴ πλέκει

γραπτέον τριπλονΝ

Τὸ ἐν σελ. 58, 6 ποίημα περιγράφει εἰκόνα τῆς γεννήσεως τοῦ

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΣ'

Σωτήρος, χάριν δὲ τοῦ μέτρου πρέπει νὰ προτρυφή τὸ ἄρθρον, ὅπερ πιθανώτατα ἤγειρε γράψει ἐρυθρὸν ὁ βιβλιογράφος.

(1) συναναρχος πατρὸς υἱὸς ἀχρόνως.

Τέλος ἐν σελ. 54 ὁ ἄμετρος καὶ ἀσύντακτος β' στ. ἀντὶ

οὐκ ἔχων ὄν τάλαντιν, οὐδ' οὕτως ἔχων

πρέπει ν' ἀντικνωσθῆ ὡς: Εἶχον ἄν, ὅπερ ἐγγραφή ὡς ἀπόδοσις τοῦ εἴπερ πρώτιστος ὠνομαζόμεν.

Ἄλλο ἰδιαιτέρον πρέπει νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῶν ἀπὸ σελ. 47 — 49 ἐπιγραμμάτων, περὶ ὧν εὐλόγος εἶναι ἡ εἰκασία τοῦ Κρουμβάχερ ὅτι «δύναται ν' ἀποδεδώσιν εἰς τὴν Πατρικίον, τὸν Χριστόφορον δηλ. τὸν Μυτιλήναϊον».

Τὰ 4 πρώτα (α'—δ') — ὡς τὰ παρὰ Kurz 25, 98, 101, — ἀναφέρονται προφανῶς εἰς εἰκόνα, πιθανῶς τοιχογραφίαν, περικτώσαν τὴν Θεοτόκον, τὸν Χριστὸν καὶ τὴν «συμπαθῆ» βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὑπὲρ οὗ ἡ Θεοτόκος ζητεῖ μακροβιότητα. Τίς ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος; Ἄν ὁ γράφων εἶναι πράγματι ὁ Χριστοφόρος, ὁ ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, οἱ ἐπ' αὐτοῦ ζῶντες βασιλεῖς ἦσαν Κωνσταντῖνος ὁ 11^{ος} (1025 — 28) καὶ ὁ 11^{ος}, ὁ Μονομάχος (1042 — 54). Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ 11^{ου}, δηλ. τοῦ ἀναξίου ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἠδύοντο καταλλεγότερον ἢ περὶ παντὸς ἄλλου νὰ λεχθῆ ὅτι κατεῖχε τριπαπποπατρόκληρον (θρόνον), ὡς ἔγγονος τοῦ Κ. τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἔγγονου τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, εἶναι πιθανώτατον ὅτι αὗτος ἐξυμνεῖται, καὶ ἐπιμένως ἢ περὶ τοῦ Χριστοφόρου εἰκασία ἐνισχύεται.¹

Ἐν τῷ πρώτῳ λοιπὸν ἡ Θεοτόκος λέγει πρὸς τὸν Σωτήρα, προσάγουσα ἱκετηρίαν. Ἀγριγράφω ὅλον τὸ ποίημα περικτάνων διὰ κεφαλαίων στοιχείων τὰς ἀναγκαῖας διορθώσεις καὶ ἐντος ἀγκυλῶν τὰς συμπληρώσεις τῶν σημειουμένων χασμάτων —

Εἰδυῖσα, σῶτερ, οὐδαμῶς ἄλλη πλέον
τῆς συμπαθείας ἀρετῆ χαίρον[τά σ' εἶ],
τὸν συμπαθῆ γῆς δεσπότην Κωνσταντῖνον,
τριπαπποπατρόκληρον ἔλαυνε[τα [τέφ' εἰς]].

1. Ἄλλο τεκμήριον θεωροῦ τὴν ἐν σελ. 13 χρῆσιν τοῦ ὄρου δεσποτου γῆς Αὐτόνοτου ἀπὸ Ρωμαίων, ἣν μετὰ μακρὰν (ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ) ἀγρηστίαν ἐπανήγειρεν ὁ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης, ὃν μιμεῖται πολλαχῶς ὁ Χριστοφόρος.

σοὶ νῦν συνιστῶ, σοῦ μιμουμένη τρόπους,
καθὼς ἐφικτόν ἐστι θνητῇ [μου φύσει]
Αὐτῷ [σοῦ] συμπάθει τοῦν, ὦ [φίλον] τέκνον·
ἐκ καρδίας αἰτοῦντι νεῦσθ, ἐν τάχει
[ὡς τῆς παρούσης] γῆς λαχεῖν καὶ τοῦ πόλου
καὶ μέχρι γήρων ἐσχάτου καλῶς φθάσειΝ.

Ὁμοίαν ἀλλάγην τῶν χρόνων (αἰτῶ) λαχεῖν καὶ φθάσειν μεταχειρίζεται καὶ ἐν τῷ γ' ὁ ποιητῆς (αἰτῶ) φθάσειν καὶ μετασχεῖν. Εἶναι δὲ γνωστόν ὅτι ὁ Χριστοφορος ἦτο τολμηρότατος εἰς τὴν γραμματικὴν. Πρὸς τὸ μακρὸν σύνθετον τριπαπποκατρούκληρον πρὸς τὸ παρὰ Κωνστ 1, 14 κηροσταλακτόκαυτος ὁ, 17 ἀρωματοτροχηλάτης 7ῶ, 22 ὀλολαμπρόχρουν κτλ.

Καὶ τὸ β' ποίημα περιέχει διάλογον Χριστοῦ καὶ Περθένου, ἰκετευούσης ὑπὲρ τοῦ βασιλέως.

ΧΡ. Τί πρὸς δέησιν ἐκφέρεις τῶν χειλέων;
ΤΟΥΣ ΣΟΥΣ λογισμοὺς ἐξετάζων, Περθένε,
σκοπὸν σὸν ἔγνων καὶ τίνος χάριν δέτη,

ΘΚ. Ναί, τέκνον, οἶδα τοῦτο καὶ καλῶς ἔγνων
Ἵπὲρ γὰρ ἀνδρὸς δεσπότης γῆς Αὐσόνων

Ταύτην φέρω σοι· μὴ παροπτέην κρίνῃΣ.

ΧΡ. Οὐκ ἂν παροφθῇ μητρὸς ἰκετηρία!
πέρας γὰρ αὕτη λήψεται, μὴ διστάσης.

ΘΚ. Θάρρει τὸ λοιπόν, βασιλεῦ Κωνσταντίνε
ἀκηκεῶς νῦν ὧν περ ἤρας νῦν λόγων.

Τὸ γ' ποίημα εἶναι δύο χωριστὰ τετράστιχα, περὶ αὐτῆς τῆς εἰκό-
νος ἀποτελοῦντα διαλόγους· τὸ α', ἐρμηνεῖα πρὸς τὸν θεατὴν, ἔχει οὕτω:

Σκοπὸς λόγων Μητρικῶν πρὸς Δεσπότην
ἢ τοῦ τραφέντος πορφύρα σωτηρία·

Θεατῆς. Πόθεν δὲ τοῦτο γινώσκομαι καὶ πῶς, φράσον.
— Ἐστῶτε τοῦτον ἀντικρὺς ταύτης εὐλέπων.

Τὸ δὲ β' τετράστιχον εἶναι διάλογος Χριστοῦ καὶ Περθένου.

ΧΡ. Τί, μήτερ, αἰτεῖς συμπάθως κινουμένη;

ΘΚ. Τὸν γῆς κρατοῦντα πορφύρας βλαστὸν φθάσειν
εἰς μακρότητα τῶν χρόνων καὶ τῆς ἄνω
δόξης μετασχεῖν.

ΧΡ. Εἰσακούσω, Παρθένε.

Καὶ τὸ ἀκόλουθον (δ') ποίημα ἀναφέρεται εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα,
ἣς ἐξαίρει τὴν ὁμοιότητα. Πιθανῶς δὲ καὶ τὸ (ε') οὖ δημοσιεύονται
2 στίχοι, περιελάμβανεν εὐχὴν τοῦ Κωνσταντίνου. Εἶναι φανερὸν ὅτι
ὁ ποιητής—ἐάν ἦτο ὁ Χριστοφόρος, νεώτατος ἔτι— ἔγραφεν ἐπανε-
λημμένα δοκίμια περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ζητῶν τὸ κάλλιον.

Ἕμέτερος

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ